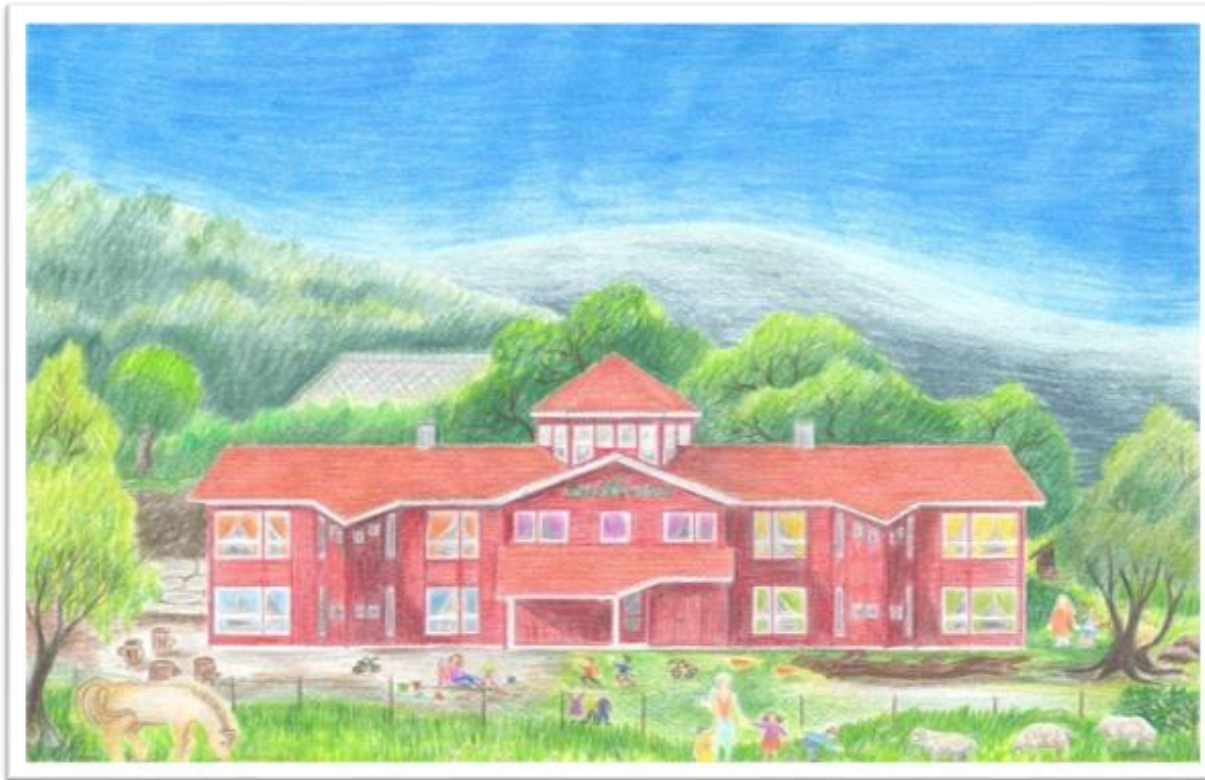

EPLEKARTEN STEINERBARNEHAGE

ÅRSPLAN

EPLEKARTEN STEINERBARNEHAGE LEGGER VEKT PÅ NÆRHET TIL DET LEVENDE LIVET,
TIL MEDMENNESKER, DYR OG NATUR.

Denne planen er laget som et styringsdokument for Eplekarten Steinerbarnehage og er et arbeidsredskap som skal dokumentere barnehagens valg og begrunnelse for medarbeiderne og våre samarbeidspartnere. Årsplanen skal synliggjøre hvordan barnehagen omsetter barnehageloven og steinerpedagogikken i praksis og arbeider målrettet for å sikre det pedagogiske arbeidet. Barnehagen skal være en pedagogisk virksomhet som skal planlegges og vurderes. Den skal sikre progresjon og sammenheng i barnas utvikling gjennom hele barnehagetiden.

Vår visjon i Eplekarten er:

- ❖ Et miljø der voksne og barn er nær livet og gleder seg sammen
- ❖ Et sted for undring, lek og vennskap
- ❖ Et sted å lære for livet
- ❖ Et sted å trives

INNHold

1 Pedagogikk, våre visjoner og arbeidsmål	3
1.0 PEDAGOGISK GRUNNSYN	3
1.1 etterligning	3
1.2 Om sanser og fysisk miljø. Inntrykk og uttrykk	4
1.3 Rytme, tid og rom	5
1.4 mat og måltid	6
1.5 Lek i Eplekarten	6

2.0 Digitalt verktøy og foto – barn og media	7
2.1 Fotografering i barnehagen	8
3.0 Tilvenningstiden i Eplekanten.....	8
3.1 Overganger fra liten til stor avdeling	8
3.2 Overgang fra barnehagen til skole	9
4.0 Barn og medvirkning	9
5.0 Foreldreansvar og medvirkning	10
7.0 Årsløpet, vår virksomhet gjennom hverdagen.....	12
barnehagens fagområder.....	13
KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST	13
KROPP, BEVEGELSE OG HELSE.....	14
Kunst, kultur og kreativitet.....	14
Etikk, religion og filosofi	15
Natur, miljø og teknikk.....	15
Antall, rom og form.....	15
Nærmiljø og samfunn.....	16
9.0 EPLEKARTENS PROGRESJONSPLAN	17

1 PEDAGOGIKK, VÅRE VISJONER OG ARBEIDSMÅL

1.0 PEDAGOGISK GRUNNSYN

Vårt pedagogiske grunnsyn har sitt utgangspunkt i Rudolf Steiners pedagogiske impuls og antroposofiens verdigrunnlag og menneskesyn. Vi har valgt å bruke steinerpedagogikken til å realisere målene til den offentlige rammeplanen.

I Steiners menneskebilde beskrives mennesket med kropp (det fysiske), livslegeme (det som holder oss levende og oppreist), sjel (det grekerne kalte «psyke») og ånd (vår tanke, våre ideer, vår inspirasjon, imaginasjon og intuisjon). Mellom disse virker vår unike personlige kjerne gjennom vilje, følelse og tenkning. Steiner beskriver at menneskets liv kan betraktes i syvårsperioder, og at det særlig er i forhold til utvikling, læring og modning i de tre første periodene vi som pedagoger skal være virksomme. Han hevder imidlertid at de pedagogiske måtene å støtte barnet og den unge på, er ganske ulike i disse tre fasene.

Grovt sagt vil barnet i den første fase (barnehagealder), der kropp, sanser og bevegelse, trygghet og nærhet står i sentrum, følge den voksne i tillitsfull etterligning. I den neste, der vilje og vaner særlig utvikles, er det en varm autoritet som får barnets hengivenhet. I den tredje fasen, mens følelsesliv og gryende dømmekraft opparbeides, trenger ungdommen et ideal. Selvsagt står ikke disse elementene alene i noen av fasene, men speiles og virker inn i hverandre. De ligger der likevel som overordnet tendens i den enkelte syvårsperiode.

I Eplekarten Steinerbarnehage, der vi arbeider med barn i den første perioden, er det spesielt viktig å være oppmerksomme på den

kroppslige trivselen og å gi barna gode forbilder, slik det er beskrevet over. Steiner mener at menneskets utvikling av indre frihet, avhenger av at de har hatt gode forbilder i første syvårsperiode. I denne perioden ønsker vi at barnet særlig skal kjenne undring, takknemlighet og tillit. Deres verden skal være god, skal ville dem vel, trøste når de slår seg eller savner noen og oppmuntre dem til å våge, til å satse, til å leve.

Videre vil man kunne lese mer om viktige grunnpillarer i vår steinerpedagogiske virksomhet

1.1 ETTERLIGNING

- *Barnet skaper sine vaner og handlingsmønstre via etterligning.*
- *Barnet åpner rom for sine følelser gjennom de rom vi lar oppstå.*
- *Barnet bygger sitt språk, sine indre bilder, sine forestillinger og sine tanker på våre ord og våre holdninger.*

I Eplekarten vektlegges det å være gode etterligningsverdige forbilder for barna. Barna bruker sansene sine til å ta inn omgivelser rundt seg. Spesielt det vi voksne gjør, og vi ser på det som viktig at det barna tar inn fra oss har en verdi og er etterligningsverdig. I steinerpedagogikken sier man at “oppdragelse er selvoppdragelse”. Denne setningen har en dobbel betydning og innebærer: *Alt vi voksne kan gjøre er å legge til rette for barnet som oppdrar seg selv. Og: For at barnet skal få de beste betingelser for selvoppdragelse, må de voksne i dets omgivelser også være opptatt av egen utvikling.*

Det er tre kvaliteter som går igjen for å være etterligningsverdige forbilder. Der er:

Handlinger: Det den voksne holder på med i barnehagehverdagen av både av praktisk arbeid og omsorgsarbeid, hvordan han eller hun beveger seg;- tempo, støy og plassering i forhold til lek, samtaler og andre aktiviteter som skjer i rommet.

Følelser: Den voksnes sikkerhet, engasjement og holdninger til små og store mennesker rundt seg, til relasjonene mellom dem, til egne og andres aktiviteter, til det arbeidet hun eller han utfører og til intensjonen og bakgrunnen for dette.

Tanker: Den voksnes undring og refleksjon, åpenhet og humor. Forståelse, engasjement og overblikk.

Disse tre kvalitetene gjennomsyrrer hverandre kontinuerlig, noe som særlig kommer frem gjennom språket og hvordan vi lytter og uttrykker oss, både sammen med barna og oss voksne imellom.

I Eplekarten steinerbarnehagen ligger uteområdene vel til rette for voksenarbeid både i forhold til hagearbeid, vedlikehold og kreative prosjekter. Innendørs hører kjøkkenarbeid, håndarbeid og pleie av rommene til meningsfulle prosesser som barna får leve med. Barna er med i hverdagslige aktiviteter som bretteing av klær, rydding, vasking og pleie av omgivelsene sine. De erfarer at en arbeidsprosess begynner, varer og avsluttes, og at den har et synlig resultat de kan forbinde seg med. Slik skapes en helhet, en fortelling som gjentas og gir mentale bilder til lek og mestring for barna selv. Mestringen gir frihet og rom for vennskap, latter og lek. .

Les mer om etterligning på våre hjemmesider

1.2 OM SANSER OG FYSISK MILJØ. INNTRYKK OG UTTRYKK

I Eplekarten legges det stor vekt på hva barna opplever gjennom sansene, og vi prøver å legge til rette for gode erfaringer. Materialvalg og interiør er nøye utvalgt både med hensyn til materialer, farger former og funksjoner. Avdelingene er utformet med tanke på hva de skal romme. Hver avdeling har også et godt siderom til avskjermet lek eller hvile. Veggene er av lyslasert tre som gir en vennlig, myk og levende overflate. Oppholdsrommene har god lyddemping, og store vinduer slipper inn mye dagslys. Vinduene er trukket langt ned mot gulvet, slik at barna kan se ut. Hver avdeling har sitt eget, åpne kjøkken. Tekstiler i barnehagen er helst rene naturmaterialer slik at barna kommer i berøring med ull, silke, bomull eller lin. Leketøyet og formingsmaterieell består av ubearbeidede eller lett bearbeidede naturmaterialer som åpner for kreativ lek.

I steinerbarnehagene er vi spesielt oppmerksomme på barnas grunnleggende fysiske behov, på hvordan de trives i verden med sin egen kropp og sine aller nærmeste, sansbare omgivelser.

Steiner beskrev tolv sanser hos mennesket. Disse kan deles opp i kroppssanser, iakttagelsessanser og sosiale sanser. I barnehagealder er kroppsansene særlig sentrale. Gjennom disse sansene, styrkes barnets tilknytning til egen kropp og de nære omgivelser. Av den enorme mengde stimuli som treffer oss til enhver tid, er det bare ganske få vi blir bevisste på.. Likevel har de en virkning på oss enten vi er barn eller voksne. Vi «merker» det ikke, men påvirkes likevel, derfor er valg av kvaliteter i barnets fysiske omgivelser så viktige.

Småbarn analyserer ikke sine sanseintrykk. Deres erfaringsgrunnlag og referanserammer er begrenset. Uten nok språk,

grunn eller evne til å sette spørsmålstegn ved sin forståelse av verden, kan de vokse opp med misforståelser uten at inntrykkene blir korrigert. Hva som så kommer til uttrykk gjennom ulik atferd, samspill og lek, og hvordan dette er knyttet til behov for å bearbeide inntrykk, kan være vanskelig å oppdage. Uten fysiologisk modenhet og livserfaring som gir grunnlag til å filtrere inntrykkene er småbarna sårbare overfor mengden og kvaliteten på stimuli. Høyt tempo, bruk av sterke farger og høye lyder virker da enda mer overveldende på dem enn på voksne.

Måltidene og tiden vi sitter til bords sammen er en viktig del av barnas barnehagedag og har en sentral rolle i sansepleien.. Det utgjør også en viktig del av barnas sosiale læringsarena. I Eplekarten har vi alltid lagt vekt på ernæringskvalitet og måltidskvalitet. Det å lage sunn mat fra bunnen av, sammen med barna og bygge en hyggelig måltidskultur danner grunnlag for vennskap, respekt, selvfølelse og mestring. Samtidig øves det på både språk og toleranse, samt lytteevne og gjensidig forståelse.

1.3 RYTME, TID OG ROM

Rytmen og gjentakelse brukes som et pedagogisk virkemiddel i steinerbarnehagene. Det vil si at vi bruker de faste rammene vi har satt i barnehagen til å fremme forutsigbarhet og ro, som igjen gir grunnlag for å danne gode vaner.

I en steinerbarnehage erfarer barnet raskt at dagsrytmen er ganske lik hver dag. Aktiviteter gjennom dagen og uken har samme faste rekkefølge som barnet kan orientere seg etter. Det vil si at når barnet gjenkjenner hva som kommer etter hverandre gjennom dagen eller

uken, er rytmen med på å skape en trygghet som gir grunnlag for å ta til seg kunnskap og læring.

Deler av dagen har et tydelig program, vi gjør noe sammen – enten det er i ringen, under måltidet eller i en annen samlet aktivitet. Mellom disse har vi alle overgangene som kan bringe inn det vi trenger av kaos og uro. Her skapes utfordringer og uventede stunder av samhandling og omsorg. En ladet aktivitet som bringer inn nye utviklingsmuligheter og erfaringer. Uten disse trange overgangspassasjene, ville rytmen og spenningen som driver dagen fremover flate ut.

Både store og små har behov for hvile og ro i løpet av dagen, og for de minste er søvnen, også på dagtid vesentlig for utviklingen. Faste og gode soverutiner vektlegges. Dette kan en lese mere om på våre hjemmesider.

Vi ser og kan gjenkjenne i oss selv at det er disse stundene som kan føre stress og mas inn i hverdagen, og med denne erkjennelsen, er vi nøye i Eplekarten med å ikke legge inn for mange elementer i et dagsløp. Vi ser at om vi tar høyde for at også overgangssituasjonene skal få ta sin tid, kan det som oppstår i hvert ledd være verdifullt for barna. Det skal ta tid å få på seg klærne. Det tar tid å avslutte en lek, rydde, dekke et bord osv. Og slik skal det være.

Rytmen og forutsigbarheten lar oss falle til ro. Dagsrytmen gir gjenklang i oss selv og forutsigbarheten gir barna trygghet til ro, lek og utvikling. Oppmerksomheten flyttes ikke til det som skal skje i neste øyeblikk, men forblir her og nå, pulsen er rolig. Barna kjenner dagen og vet som følger. De slapper av og kan gi seg hen til det som er deres aller viktigste aktivitet; leken.

I Eplekarten er vi opptatt av at barna skal få god tid til leken og at de skal vite at de ikke blir avbrutt av voksne med et annet prosjekt. Vi

ser at når barna kjenner at deres egen aktivitet får plass og tid, kan de fordype seg i leken og skape en egen verden som åpner for store ting. Ting vi voksne ikke kan erstatte.

1.4 MAT OG MÅLTID

Måltidene er en viktig del av sansepleien i steinerbarnehagene og en del av den faste rammen i barnehagehverdagen. Barna får delta med å tilberede måltidet fra bunn av, samtidig som en fast ukemeny er en viktig del av den ukerytmen. Måltidet tilberedes slik kan barna delta om de vil, og i Eplekanten dyrker vi også noe på egen grunn. Målet vårt er å bare bruke økologiske råvarer.

Barna får frokost i barnehagen, et hovedmåltid midt på dagen og - i løpet av siste halvdel av dagen - et fruktmåltid inne eller ute.

I Eplekanten inngår mat som et viktig ledd i den pedagogiske oppbyggingen av dagen og året. Barna opplever hele prosessen fra maten kommer i hus som råvarer, til den står på bordet. Ofte deltar de i prosessen og noen ganger har de også selv vært med å ta den opp av jorden. Det kan være grønnsaker de selv har fått være med å så og plante. Etter måltidet, kan rester komposteres eller de kan bæres ut til høner og griser og andre dyr på Helgeseter. Når vi skal beskrive materialvalg og kvalitet i Eplekanten er det derfor riktig å nevne også dette kvalitative valget.

Slik samfunnet er organisert med lange arbeidsdager og barnehagedager borte fra hjemme, får barnet tre av dagens fire viktige måltider i barnehagen fem dager i uken. Det betyr at det de

spiser hos oss, danner grunnstammen i deres ernæringsmessige oppfostring.

Les mer om bruk av lekemateriale på våre hjemmesider.

1.5 LEK I EPLEKANTEN

I Eplekanten mener vi at leken er den viktigste aktiviten for barn i barnehagen. Vi legger stor vekt på å gi rom for barnas frie initiativ og lek. Derfor er dagsrytmen lagt opp slik at barna skal få langre, gode lekestunder uten å bli avbrutt.

Ved å skape gode rammer for lek, fremmer vi utviklingen av relasjoner og sosial kompetanse. De voksne må likevel bidra med støtte og sørge for at ingen blir utsatt for begynnende mobbeatferd, utestenging eller maktmisbruk. Her skal de voksne være gode forbilder gjennom å skape et godt samarbeidsklima seg imellom.

Leken lærer barnet å håndtere motstand og konflikter, noe som krever tilstedeværende voksne som balanserer mellom å holde seg i bakgrunnen og å gripe inn om nødvendig, helst på barnets premisser eller som medspiller.

Voksnes arbeid og aktivitet skaper inspirasjon til barns lek, der barna ofte setter i gang med rollelek som etterligning av hverdagslige gjøremål. Derfor legger vi til rette for at barn kan skape sin egen lekeverden. Det gjør ved å bruke tekstiler, treklosser, kurver, utkleddingstøy og andre rekvisitter som er av en slik art at barnet kan bruke fantasien til å skape sin egen lek.

I Eplekarten har vi et stort og variert uteområdet som gir store rom for utfoldelse og dynamikk i barns lek. Uteleken er ofte preget av større aktivitet, rom for høyere støynivå og større risiko\spenning i leken. Barna vil oppleve å kunne møte uteområdet og naturen rundt oss med utfordringer som egner seg for barnet selv. Dette gir barnet en viktig mestringsfølelse, samtidig som de får oppleve glede og tillit til egen kropp.

Gjennom leken i naturen oppnår barnet nærhet og kjennskap til den. Det gir grobunn for vilje til å verne om den senere i livet.

Hvis du vil lese mer om dette store og spennende temaet så les her på vår hjemmeside:

2.0 DIGITALT VERKTØY OG FOTO – BARN OG MEDIA

I Eplekarten ønsker vi ikke at digitale verktøy skal inngå i det pedagogiske tilbud til barna. Med holdepunkt i rammeplanens åpning for tilpasning til lokale forhold (Rammeplan 2017), vil vi som steinerbarnehage, begrunne dette på følgende måte.

Barn forbinder seg til omverden gjennom sansene. For utvikling av en sunn forestillingsevne, empati og handlekraft, trengs det tid og mulighet til å oppleve, bearbeide og forstå verden. Vi anser bevegelse, balanse og berøring som like sentrale sanser i denne modningsprosessen som syn og hørsel. Digitale verktøy utelukker det meste av sanser vi benytter for å oppleve verden. Derfor vil vi hevde at slike verktøy fører til svekket virkelighetsforståelse.

På skjermen er alt bare et tastetrykk borte. For å utvikle utholdenhet, må anstrengelser lønne seg. Slik kan mestringsfølelse vokse og gi grobunn for et realistisk og godt selvilde. Å venne seg til langsomhet, gir barna mulighet til egen undring og lek og skaper rom for takknemlighet. Sanser og naturlige reflekser sløves ved stadige opplevelser på en flat skjerm der kroppens naturlige reaksjoner på tilsvarende opplevelser i det virkelige liv, ikke gir mening.

Barns egen kreative bruk av tradisjonelt tegne- og maleutstyr, instrumenter og egne stemmer, gir dem en helt annen genuin opplevelse av å skape, både motorisk, forestillingsmessig og følelsesmessig. Gjennom prøving og øving av egen kropp og egne sanser får barna umiddelbar erfaring av samspillet mellom seg og det fysiske miljøet det er en del av. Prosess og mestring blir en integrert del av deres livsverden.

Lek på skjerm fører til stadige avledninger og forstyrrelser både i form av nye ting som dukker opp på skjermen og som frustrasjon når ting ikke går som det skal rent teknisk. Vi vil hevde at skjermen er en tidstyv for barna så vel som for mange voksne. Den stjeler tid som vi kunne brukt til lek og samvær eller arbeid og fysisk aktivitet. Barns betraktning av voksnes skjermaktivitet er med på å understøtte deres egen trang til å bruk av skjermen. Underholdning erstatter lek, og lynkjappe søk erstatter undring og undersøkelser.

Den læringsmessige nytten av erfaring med digitale verktøy vil vi hevde er liten ettersom digitale verktøy i dag er intuitivt bygget opp og enkle å lære. Samtidig har de seneste år vist oss at utviklingen av dem går i rivende tempo. Enhetene vi kjenner i dag, vil være foreldet før barna trenger å ta dem i bruk i skolen. Det faktum at enhetene foreldes raskt, sammen med at det i en barnehage naturlig vil være stor slitasje, vil føre til forhøyet utskiftning og produksjon. Med den

belastningen dette har på miljøet, mener vi at innkjøp og bruk av digitale verktøy i barnehager, vil føre til uetisk ressursbruk.

Digitale verktøy er en del av vår verden og har gitt oss fantastiske muligheter. Slike verktøy er en del av det totale hverdagslivet også her i Eplekarten. Vi mener imidlertid at digitale verktøy i barnehagen, på like linje med oppvaskmaskin, vaskemaskin og komfyr, er voksenverktøy.

Les mer om digitale verktøy på våre hjemmesider. Det vi særlig kommer inn på da er sansene, utholdenhet, kreativitet, forstyrrelser, mestring av det digitale, miljøperspektivet og læreplaner.

2.1 FOTOGRAFERING I BARNEHAGEN

Som steinerbarnehage, har vi alltid vært tilbakeholdende med å ta bilder av barna. Dette henger sammen med barnas gjennomgående «her og nå»-perspektiv. Dette perspektivet omfatter også dem selv og deres egen identitet på det utviklingstrinnet de er. De har ikke, og skal heller ikke ha, et fastlåst selvilde. Dette gjelder både bilde av dem selv som fysisk uttrykk, men også bilde av dem selv som aktør i verden. Det er positivt at barna får oppleve at de kan medvirke i et levende samspill rundt seg, og det er positivt at de får styrket sin selvfølelse gjennom å skape noe, være med å produsere noe. Å fastlåse disse prosessene ved å fotografere dem, mener vi kan være med på å sementere forestillinger i barnet som naturlig burde få flyte fritt.

Gruppebilder er vi glade for å ta i barnehagen. De hjelper barna bevare minnene. Også glemt av dukketeater, årstidsbord, prosesser i lek og arbeid der barn ikke er tilstede når det fotografes, eller eventuelt har ryggen til, kan være fine for oss voksne å ta vare på eller bruke som illustrasjoner, på hjemmesiden eller i en kalender.

3.0 TILVENNINGSTIDEN I EPLEKARTEN

Tilvenningstiden kan være krevende for de minste. Det skjer en stor forandring i barnets liv når det begynner i barnehagen. “Barnehagen skal i samarbeid med foreldrene legge til rette for at barnet kan få en trygg og god start i barnehagen” (Rammeplan, 2017). I Eplekarten er det viktig at både barn og foreldre kjenner seg trygge. Det å bygge opp en en gjensidig tillit og forståelse mellom personalet og foreldrene er med på å skape ro og trygghet for barnet. I tilvenningsperioden utveksles det informasjon gjennom oppstarts- og foreldresamtaler og foreldrene vil få et inntrykk av barnehagehverdagen gjennom besøks- og besøkstid. Dette kan være til god hjelp når de siden skal ta del i barnets barnehageliv hjemmefra.

I begynnelsen får barnet sin egen tilvenningsperson i barnehagen. Målet er likevel at barnet blir trygge på alle de voksne på avdelingen så fort som mulig. I denne perioden er det best om barna kan få korte barnehagedager. Det er mye nytt for et lite barn. Ikke minst er det utfordrende å møte de barna som allerede er i barnehagen. Nye bånd skal knyttes, nye mønstre dannes. For de «gamle» barna er det også en spennende tid. Helst vil vi at de skal få være en ressurs i tilvenningstiden, men også i barnehagen kan vi oppleve barn som trenger litt ekstra oppmerksomhet når de merker at omsorgspersonene deres vender seg mot nye små. Hver avdeling lager en årlig tilvenningsplan tilpasset gruppen og de barna som skal begynne.

3.1 OVERGANGER FRA LITEN TIL STOR AVDELING

Det året barnet fyller tre år inntreffer nok en stor overgang. Denne gangen gjelder det veien fra den trygge småbarnsavdelingen til en storbarnsavdeling med mange flere barn og nye utfordringer. I rammeplanen står det at personalet skal legge til rette for at både

barn og foreldre skal få god til å bli kjent med den nye gruppen (Rammeplan, 2017). I Eplekartet får barna besøke sin nye avdelinger sammen med en voksen over en periode slik at de får knytte kontakt med de nye voksne og barna på avdelingen og bli kjent med rommene der før overgangen skal skje. Vi oppfordrer også foreldrene til å besøke den nye avdelingen, og vi har overgangsmøter mellom de voksne slik at vi kan legge best mulig til rette for overgangen.

3.2 OVERGANG FRA BARNEHAGEN TIL SKOLE

Den siste overgangen barnehagen skal støtte barna frem imot, skjer det året barnet fyller seks og skal forlate oss. I løpet av dette året prøver vi å forberede barna så godt som mulig for skolestart, dette gjennom egne prosjekter, øving på turtaking, påkledning osv. For å gjøre overgangen til skole best mulig for barna, deltar barnehagen årlig på samarbeidsmøter med skolene i nærområdene. Vi har også et tett samarbeid med steinerskolene i Bergen. I rammeplanen står det at barnehage og skole bør utveksle kunnskap og informasjon for å sette det beste utgangspunktet (Rammeplan, 2017). Med samtykke fra foreldre er dette noe vi bidrar med.

4.0 BARN OG MEDVIRKNING

“Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få gitt uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven § 1 og § 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr.1.”. (Rammeplan, 2017).

Barn har både medvirkning og innvirkning på sin hverdag og like sikkert som at barnet etterligner, virker det tilbake på sine omgivelser, både med sine reaksjoner, sine uttrykk og sin væremåte. I Eplekartens planlegging, gjennomføring og evaluering av dagene i barnehagene, er barnets trivsel og den spesielle barnegruppens reaksjonsmønster retningsgivende. I følge rammeplanen for barnehager skal barnehagen “være bevisst på barns ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov”(Rammeplanen, 2017).. Dette gjelder også de yngste barna. I Eplekartet lytter personalet til barna og legger merke til hva de liker, hvem de trives med og hva de ser ut til å ha behov for. Slik er barnas medvirkning til stede. Samtidig opplever barna at deres innspill og ønsker anerkjennes, lyttes til og tas med i små og store valg slik de passer inn i helheten. Å ta et medmenneske med på råd, innebærer å se det og å respektere det ut fra dets egne forutsetninger, lytte aktivt subjekt til subjekt.

I Eplekartet blir barnas reaksjoner og eventuelle refleksjoner i etterkant av en aktivitet lyttet til. Det er da viktig at personalet i barnehagen retter sin oppmerksomhet mot hvordan barna tar imot det en gir dem og reflektere over om hvorvidt barna trives og profiterer på den pedagogikken og de aktivitetene som utøves. De voksne kan i blant justere planene sine opp mot tilbakemeldingene barna har gitt uttrykk for.

Ifølge vårt barnesyn, er det viktig at vi voksne ikke stiller barna for ansvar for sine valg. Vi voksne har ikke behov for barnas gjennomtenkte vurderinger og bevisste refleksjoner når vi tar valg på vegne av dem. Barna skal få lov å uttrykke at noe er kjedelig, men så i øyeblikk leke det de har opplevd. Barns meninger skal avleses slik de fremkommer i barnas væremåte, generelle trivsel og spontane uttrykk. De skal ikke etterspørres på en distansert og voksen måte.

Gjennom å erfare sin egen persons virkning i omgivelsene, formes barnets selvbylde. Det å oppdage den påvirkning en kan øve på sine omgivelser og etter hvert ha dette til stede i sin bevissthet, er en del av barnets selvoppdragelse. I Eplekarten ønsker vi å legge grunnlag for en slik bevissthet i takt med at barnets utvikling er et motiv for den allmenne ansvarliggjøringen i oppdragelsen. En kan se at barna etter hvert som de modnes og nærmer seg skolealder, selv opplever at de gjennom sin etterligning av voksne forbilder, påvirker utfallet av en usikker situasjon, for eksempel i en konfliktløsning mellom yngre barn. Opplevelsen av egen evne til medvirkning og mestring, vil virke dannende på barnet og styrke deres selvbylde fremfor neste steg i utviklingen. Innflytelse og bidrag fra det enkelte menneske står alltid i forhold til dets kompetanse, og det er de voksnes ansvar å tre kontrollerende og regulerende inn i forhold til den virkning det enkelte barns ønske og utspill skal få.

5.0 FORELDREANSVAR OG MEDVIRKNING

I steinerpedagogisk perspektiv er relasjonsarbeid med foreldrene en vesentlig og viktig oppgave for å kunne ivareta barnet og knytte gode, trygge bånd til det.

I Rammeplanen for barnehagen står det også at *“I samarbeid og forståelse med foreldre skal barnehagen sørge for barnas behov for lek, omsorg, læring og dannelse”* (Rammeplanen, 2017) Gjennom en daglig kontakt med foreldre, foreldresamtaler, foreldremøter, årstidsfester, dugnader og foreldreundersøkelser, kan foreldre

komme med sine uttrykk og innspill, noe som vi i barnehagen setter stor pris på og stadig tar opp. Det å ha et godt samarbeid mellom foreldre og barnehagen er derfor viktig for barnehagen. Uten foreldrene og deres aktive interesse og innsats ville barnehagen vært et fattigere sted.

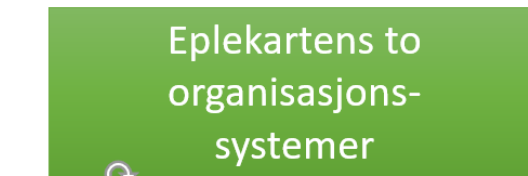
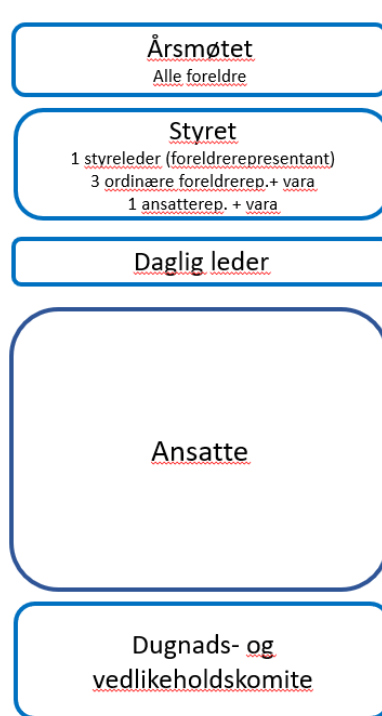
I Eplekarten har vi minst tre organer med foreldrerepresentanter: Foreldrerådet, som består av alle foreldre, samarbeidsutvalget (SU), et organ sammensatt av like mange foreldre og ansatte, og foreldrenes arbeidsutvalg (FAU), som består av to kontaktforeldre fra hver storbarnsavdeling og en fra hver småbarnsavdeling.

Eplekarten er en foreldreid barnehage. Å være forelder i Eplekarten medfører dermed et spesielt ansvar. Når man sier ja til plass i Eplekarten Steinerbarnehage blir man også en medeier og med det medlemmer av samvirkeforetaket. Dette gjør at man som forelder har møte- og stemmerett på årsmøtene i henhold til vedtektene. Årsmøtet tar opp formelle saker som regnskap og valg til styret. For styret er økonomien sentral, herunder vedlikehold av hus og eiendom.

Det knytter seg altså mange oppgaver og verv til foreldre- og eierrollene. Det er spennende og sosiale oppgaver, og det at foreldrene er med å prege barnas hverdag gjennom deltakelse på den ene eller den andre måten, betyr mye for liten og stor.

På barnehagens hjemmeside finnes mer om disse organene.

SELSKAPETS ORGANISASJONSKART

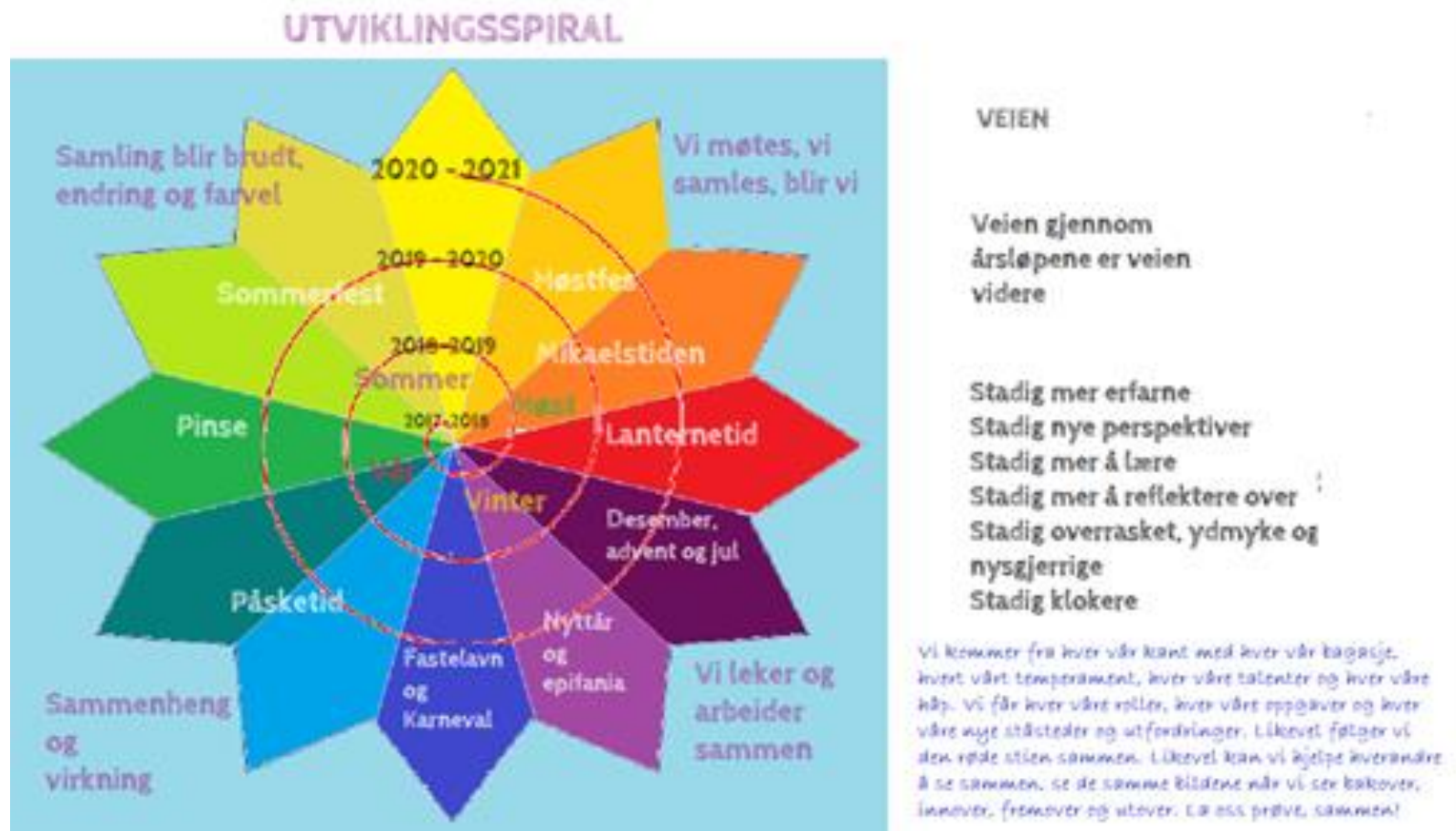

BARNEHAGENS ORGANISASJONSKART

7.0 ÅRSLØPET, VÅR VIRKSOMHET GJENNOM HVERDAGEN

Eplekartan er en barnehage i utvikling. Denne illustrasjonen viser hvordan vi vandrer fra år til år med litt videre perspektiv og litt dypere innsikt for hvert år.

BARNEHAGENS FAGOMRÅDER

“Barnehagens verdigrunnlag og formål skal gi retning for og prege arbeidet med fagområdene. Barnas rett til medvirkning skal ivaretas. Barnas lek danner et viktig grunnlag for arbeidet med fagområdene. Barnehagen skal ta utgangspunkt i barnas engasjement og bidrag slik at arbeidet med fagområdene kan oppleves som en meningsfull og morsom del av barnas hverdag.” (Rammeplan, 2017)

I steinerbarnehagene ser man på fagområdene som helhetlige kompetanseområder. Områdene grenser inn til og overlapper hverandre og skal utgjøre en sammenhengende helhet for barna. På samme måte som steinerpedagogiske praksis i barnehagealder er mer opptatt av læring gjennom handling og undring enn ved absolutte faktasvar, kan man si at prosessen er viktigere enn produktet (Lokal Rammeplan, 2018).

“Barnehagen skal se fagområdene i sammenheng, og alle fagområdene skal være en gjennomgående del av barnehagens innhold” (Rammeplan, 2017)

Grunnprinsippene om voksenrollen, sansepleie og rytmer gir retning for og preger alt pedagogisk arbeid innenfor fagområdene. Arbeid med fagområdene skal skje på barnas premisser. Steinerpedagogikken ønsker å stimulere til fortsatt nysgjerrighet og undring som grunnlag for videre kreativitet i voksen alder. (Lokal Rammeplan 2018)

KOMMUNIKASJON, SPRÅK OG TEKST

«Med å jobbe med kommunikasjon, språk og tekst bidrar barnehagen til at barna får utforske og utvikle språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna få møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra både samtid og fortid» (Rammeplan, 2017)

Språk utvikles i det frie, pedagogiske rommet som skapes mellom barn og voksne når ikke noen bundet aktivitet står på programmet, når tid og rom er åpent. Det mellommenneskelige, som kan bestå både av lek, arbeid og samtale, nærhet og avstand er den beste arena for danning av begreper. Språk er så mye mer enn det verbale. Hele mennesket viser seg gjennom kroppsspråk og mimikk. Barnet trenger å gripe selv, før det danner begrep. Det trenger å stå, før det kan forstå. Det trenger å kunne stille noe foran seg fysisk, før det kan danne forestillinger. Noe som tar tid.

I Eplekarten gir vi barna tid og rom til å leke og undre seg over språk og kommunikasjon. De voksne møter barna med en aktiv holdning både i lek, ved måltid og i faste aktiviteter og er bevisste sitt ansvar som forbilder for god kommunikasjon. Måten vi, både verbalt og nonverbalt, kommuniserer med hverandre på, spiller en viktig rolle for barnas etterligning. Ser vi at både språk og kommunikasjon får blomstre.

Hver dag har vi faste aktiviteter som ”ring” og eventyr. I ringen leker vi med sang og regler og bruker ofte de samme versene, sangene og lekene over lengre tid, slik at barna blir kjent med dem og variasjoner kan oppstå ut fra dem selv. Når vi innfører nye ting, gjør vi det i takt med årstiden, gruppens mottakelighet og barnas trivsel. Motivasjon og konsentrasjon anspores og styrkes gjennom gjenkjennelse og mestringsglede. Barna får høre det samme eventyret fortalt over lengre tid slik at de kjenner igjen det språklige og dramatiske innholdet. Videre tar de det med seg inn i frileken,

som har stor plass i vår dagsrytme. Vi anser at nettopp den arenaen som lek er, gir de de beste forutsetninger for utvikling av sosial kompetanse innenfor språk og kommunikasjon. Eksempel: Å inkludere r-lyd i ringleker når enkeltbarn har problemer med å uttale denne lyden.

KROPP, BEVEGELSE OG HELSE

Eplekarten ligger på en stor og variert naturtomt. Dette gir et godt utgangspunkt for at barna får sanse, oppleve, leke, lære og skape med kroppen som utgangspunkt. Her kan barn leke på sitt eget motoriske nivå, og lett skape nye spennende utfordringer, i form av risikolek, som å ake, klatre og håndtere verktøy.

Uteområde, både innenfor og utenfor gjerdet legger vi godt til rette for at barna skal kunne oppleve trivsel, glede og mestring ved allsidige bevegelseserfaringer, året rundt.

Vi lar barna få oppleve alle typer årstider og værforhold. Gjennom kreativ lek, får de slik anledning til selv å vurdere hva som er mulig og hva de kan mestre, for eksempel kroppslige utfordringer i den viktige risikoleken. Dette krever at personalet er aktive og tilstedeværende, motiverer og utfordrer barn til variert kroppslig lek og anerkjenner barnets mestring. Samtidig må personalet også gi rom for at barna selv løser utfordringer, slik at de blir trygge på egen kropp og mestringsevne.

Hos oss får barna delta i store deler av matlaging og forberedelsene til matlaging. Barna kan raspe ost, skjøre grønnsaker, røre i gryten eller kna deigen. Gjennom medvirkning i mat- og måltidsaktiviteter motiveres barn til å spise sunn mat og få grunnleggende forståelse for hvordan sunn mat kan bidra til god helse. Dette er et

satsningsområde som inneholder mange elementer. I Eplekarten bruker vi store deler av hverdagen til å fremme bevegelsesglede ved å gi dem gode sammenhengende stunder med rom til lek inne og fremfor alt ute.

Her kommer kjøkkenhagen til sin rett, barna får oppleve sirkelen «fra jord til bord og tilbake» og arbeidet rundet dette.

Måltids situasjonen får utvidet dimensjon og er sentral for barnas trivsel i et større fellesskap.

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET.

Det å jobbe med kunst, kultur og kreativitet skal legge grunnlag for tilhørighet, deltakelse og eget skapende arbeid (Rammeplan, 2017).

I steinerpedagogikken skaper vi kreative prosesser med å bevisst bygge opp under barnas fantasikrefter. Det gjør vi ved å skape et frodig, rikt og inspirerende lekemiljø. I Eplekarten blir det brukt leker og materialer som stimulerer fantasien fordi de er naturlige og lett transformerbare. Vi forteller eventyr, synger sanger, har bordspill, maler og tegner. Alt dette er med på å gi barna ulike kunstneriske og kulturelle erfaringer og gir dem flere måter å uttrykke seg på. Noen av eventyrene dramatiseres av de voksne via rollespill i ring, bordspill eller marionetter og videreføres i leken av barna. Ut fra de ulike typer erfaringer barna har fra fortellingene, skaper de selv sine egne små fortellinger og teaterstykker, som oppstår og blir borte eller som skrives ned og brukes igjen og igjen. Ofte kan vi og gjenkjenne deler av eventyr i lek, tegninger og andre uttrykksformer. Fantasi og kreativitet avløser hverandre i takt med barnas eget initiativ.

Kreativ byggelek, maling med vannfarger, utarbeiding av alt det vakre vi trenger til å feire årstidsfestene våre er bare et glimt av hva barna skaper.

Billedbøker blir brukt i rolige stunder i en sofakrok med noen få barn, eller av barn som søker en stille stund for seg.

Eventyrene formidler etiske verdier og evige sannheter som nettopp gjennom gjentagelsen legger seg som ubevisst kunnskap i barna. På samme måte formidler barnehagenes mange årstidsfester etiske verdier, menneskelige kvaliteter og utfordringer som barna opplever gjennom ren aktivitet uten forklaringer eller formaninger. Gjennom glede og lyst, stillhet og undring, etterligning av de eldre barna og de voksne, tar barna opp det som festen, leken eller eventyret formidler.

ETIKK, RELIGION OG FILOSOFI

I Eplekarten lar vi barn få kjennskap til og markere merkedager, høytider og tradisjoner i den kristne kulturarven og andre religioner og livssyn, slik som samiske merkedager.. I Steinerpedagogikken er det også tradisjon for å markere merkedager vi mener har nytte for verdigrunnlaget, normer og holdninger. Eksempler er at vi markerer Sankt Nikolas, Ridder Georg og Sankt Martin.

Vi bruker ring, markering av merkedager og samtaler for å bidra til å utvikle barnas toleranse, interesse og respekt for hverandre og for mennesker med ulik kulturell, religiøs eller livssynsmessig tilhørighet.

Barnehagen lar barn få kjennskap til fortellinger, tradisjoner, verdier og høytider i ulike religioner og livssyn og erfaringer med at kulturelle uttrykk har egenverdi. Barnehagen skal skape interesse for samfunnets mangfold og forståelse for andre menneskers livsverden og levested. Gjennom samtale om og undre seg over eksistensielle, etiske og filosofiske spørsmål skal barn få anledning til å selv formulere spørsmål, lytte til andre, reflektere og finne svar. Dette er for å fremme kritisk tenkning og dømmekraft.

NATUR, MILJØ OG TEKNIKK

Naturen spiller en viktig rolle for dagliglivet i Eplekarten. Alt vi har omkring oss og alt vi gjør i barnehagen er knyttet til naturen og miljøet i beste forstand, og barna etterligner en slik holdning. Når vi setter ord på det vi opplever, føres barna til en stadig mer befestet relasjon til miljøet og en opplevelse av tilhørighet og respekt for naturen.

Uteområdet til barnehagen er svært naturpreget og gir gode muligheter for barn å bli glad i naturen og gi gode erfaringer med naturen. Eplekarten er også omringet av et stort og variert naturområde, det vil si at vi lett kan legge tilrette for at barna får et mangfold av gode naturopplevelser og får oppleve naturen som en arena for lek og læring.

Ved hjelp av barnsmedvirkning vil personalet legge tilrette for gode lek og læringssituasjoner, slik at barn får oppleve og utforske naturen og naturens mangfold. Ved å gi barna gode opplevelser med friluft året rundt, fremmer barnehagen samtidig kunnskapen til naturen og bærekraftig utvikling.

Barna i Eplekarten får en god begynnende forståelse av naturen ved at de blir inkludert i å så, høste og ta vare på grønnsaker og naturen rundt seg. Ved å bruke Helgeseter så får også barna innsikt i hva de forskjellige årstidene betyr for planter og dyr rundt oss, der de er vitne til gårdsdrift året rundt.

ANTALL, ROM OG FORM.

Hver eneste dag jobber vi med antall, rom og form i barnehagen. Både innendørs og utendørs. Ute gir naturen barna sterke sanseopplevelser og grunnlag for dyp undring og nysjerrighet. Gjennom kroppen opplever barna hvordan naturlovene virker og forestillings- og begrepsverden utvides når lovmessighetene kommer

det i møte. Ute får barna utforske tekniske muligheter med vann, sand, gjørme og grus og det blir bygget demninger og. Inne stables og beregnes klosser og møbler. Disse og et utall av andre daglige utfordringer krever høy konsentrasjon og gir god anledning til å ta til seg erfaringer. For å se at disse aktivitetene samtidig gir læring, må vi som voksne være våkne, se det enkelte barn og følge opp der vi oppdager at problemer kan oppstå senere.

NÆRMILJØ OG SAMFUNN

Her i Eplekarten Steinerbarnehage er vi så heldig at vi ligger på Helgeseter og har dermed et nærmiljø samfunn som vi tar aktivt del i. Barna ferdes mye i den flotte naturen rundt Eplekarten, på Helgeseter gård blant dyr og mennesker, i skogen og på fjellet like ved.

Helgeseter er en gård som fungerer som bofelleskap og dagsenter for psykisk utviklingshemmede, i tillegg er det nå kommet et eldrehjem. Det vil si at ved å samarbeide med Helgeseter så møter barna mange forskjellige mennesker, i mange forskjellige situasjoner i alle aldre.

Å ha et så variert nærmiljø, både i form av naturen, institusjoner og personer rundt seg, skaper økt kunnskap og erfaring om lokale tradisjoner, samfunnsinstitusjoner og yrker. Barna får se at alle har ulike utfordringer men likevel muligheter til deltakelse. De får oppleve et kulturelt mangfold, ulike levevis og ulike familieformer både i barnehagen og i nærområdet.

9.0 EPLEKARTENS PROGRESJONSPLAN

I “Rammeplanen for barnehagen” står det at “Alle barn skal kunne oppleve progresjon i barnehagens innhold, og barnehagen skal legge til rette for at barn i alle aldersgrupper får varierte leke-, aktivitets- og læringsmuligheter” (Rammeplanen, 2017). Det står også videre at “Barnehagen skal legge til rette for progresjon gjennom valg av pedagogisk innhold, arbeidsmåter, leker, materialer og utforming av fysisk miljø” (Rammeplanen, 2017).

I Eplekartet Steinerbarnehage har vi mål innenfor de ulike fagområdene og en progresjonsplan for hvordan vi jobber videre med dette.

	Kommunikasjon, språk og tekst			
	1-2 år	2-3 år	3-4 år	4-5-6 år
Mål	<i>Glede seg over samspill og la barnet få oppleve mestringsglede over den begynnende språkutviklingen verbalt og nonverbalt.</i>	<i>At barnet skal få et selvstendig forhold til språket som en arena, en vei til fellesskap og til å få kjennskap til omgivelsene og tingene.</i>	<i>Barna skal oppleve mestringsglede, tilhørighet, språklig og mental utvikling.</i>	<i>Variere og selvstendiggjøre barnas språklige aktivitet. Hjelp barna til å kjenne seg frie innenfor det språklige både verbalt og nonverbalt. Legge merke til om barnas kroppsspråk stemmer overens med deres kroppsuttrykk, mimikk og bevegelser.</i>
Dette gjør vi:	• Å være oppmerksom på at barnet alltid kommuniserer, speile barnet og la det speile oss. • Stimulere nysgjerrighet	• Å følge og oppmuntre barnets språkutvikling. Legge merke til ordgrupper som kommer til og syntaks som erobres.	• Å utvide barnegruppens repertoar av sanger, vers og eventyr. Gjenta og la barna gjenta rare vers, lyder og ord til de eier dem og bruker dem selv. • Være aktive og lyttende samtalepartnere for barna.	• Å snakke med barna på en variert måte, både humoristisk og seriøst. Fabulere, fantasere, filosofere og diskutere. • Benytte bøker, bilder, forestillinger av ulik art, natur og fortelling i stadig bredere utvalg.

	• Gjenta og vise at vi forstår og gleder oss over deres kommunikasjon. • Bruke både sang og regler. • Legge merke til kroppsspråk og mimikk så vel som verbal språk /lyder. • Bruke sanger som fenger barna, som gir mestringsglede og godt samspill • Velge innhold i ring og samspill som komplementerer og styrker barnas utvikling • La også de minste delta i matlaging	• Styrke språket gjennombekreftelse og gjentagelse • La barna fryde seg over bøker og bilder, sanger og vers. • Synge bordvers og ha faste rutiner på sanger og regler. • Være bevisst på vårt voksne språk	Lytte til barnets lydmestring og legge merke til kommunikasjonsform /nonverbalt og verbalt. Jobbe med setningsbygning, verbets tider. • Øve tilpasset nonverbal kommunikasjon	• Legge merke til kroppsspråk • Legge merke til hvordan barna snakker seg imellom. Legge merke til og støtte utvikling av lyder, ordforråd og grammatikk.
--	---	--	--	--

KROPP BEVEGELSE OG HELSE				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>Bli kjent med egen kropp, reise seg, gå og etterhvert løpe.</i>	<i>Gjenkjenne kroppens behov. Kjenne forskjell på varmt og kaldt, vått og tørt osv. Løpe og hoppe. Utvikle grov og finmotorikk.</i>	<i>Styrke selvfølelse og livsmot. Utvide mestringrepertoaret og oppdage nye mestringsmuligheter.</i>	• Styrke motorikken, balansen og det å kunne gå langt. • Øve på det å mestre påkledning og vite hva som passer å ta på i de ulike årstider og værtyper • Kjenne, gjenkjenne og ta hensyn til egne og andres grenser • Gjenkjenne og kunne håndtere egne og andres primærbehov til en viss grad
Dette gjør vi ved:	• Stellesituasjonen. Benevne kroppsdelar og ansikt, gjerne gjennom sanger og regler • Barna får god tid, god plass og utfordrende miljø ute og inne til å bli kjent med og glad i kroppen sin. • Hvile og søvn som en del av dagsrytmen.	• Å benevne fingre og tær • Tar primærbehov på alvor og anerkjenne barnets opplevelser og gjenkjennelse av disse, som tørste, sult, kulde, varme, sykdom, tretthet. • Bekrefte barnets opplevelse av kroppen gjennom språket. • Sørge for god dagsrytme	• Påkledning. La barna øve seg på å kle på seg selv. • Gå turer i varierende terreng. • Ha ringlek med ulike bevegelser • Eurytmi • Øve på grov- og finmotorikk. • Være med i dagligdagse gjøremål som koste, vaske, gjøre hagearbeid etc	• Å gå lengre turer. Utvikle grov- og finmotorikk sammen med utholdenhet. • Å ha eit godt kosthold • Dyrke, lage maten selv, oppleve sammenheng og tilhørighet med naturen • Ha steder der barna kan trekke seg tilbake og få være i fred. • Psykisk helse • Oppdage egne og andres grenser i lekeslossing og kosing.

	• Delta i praktiske gjøremål som å vaske bord og stol med klut eller vaske eget fjes. • Den voksne som tydelig rollemodell og støtte. • La barna hjelpe til	• Sørge for rikelig utetid til alle årstider • At barnet får rikelig plass til å bevege seg på. • Øve på toalettbesøk • La dem delta i praktiske gjøremål, matlaging, borddekking, bære ting.	• Hygiene	
--	---	--	---	--

KUNST, KULTUR OG KREATIVITET				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>Fryde seg over, bli kjent med og kjenne igjen barnekulturen. Skape tilhørighet, mestring og glede gjennom å tøyse og leke med lyd, form og farge.</i>	<i>Fryde seg over, bli kjent med og kjenne igjen barnekulturen. Skape tilhørighet, mestring og glede gjennom å tøyse og leke med lyd, form og farge.</i>	<i>Barna skal få kjenne tilhørighet, deltakelse og anerkjennelse, Kjenne på det å gi og få. Barna få utvide opplevelser og kjenne på skapergleden</i>	<i>Barna skal få en opplevelse av mening. Identitet, mestring, læring og forståelse.</i>
Dette gjør vi ved:	• Å benytte tradisjonelle barneverv, leker og sanger. Benytte enkle billedbøker. • Estetiske og ikke for påtrengende omgivelser (farger, lyder, former og mengder).	• Å tegne, male, tove, bake. • Å delta i bordspill og sang og eventyrspill på egne premisser.	• Å bygge med klosser • Lage hytter av ulike stoffer • Leke i sandkassen • Tegne • Male	• Å lage teater med egen kropp eller dukker • Lage eventyr • Å forberede formingsaktiviteter, som for eksempel maling

	• Ha enkle, vakre og morsomme bilder på veggene. Skape enkelt leketøy mens barna ser på. • La barna oppleve årets gang gjennom naturens endring, forme i naturmaterialer ute og inne – fra brøddeigen til snøen på marken og sanden i sandkassen. • Årstidsbordet som visuell kunst / kreativitet	• Bruke rytmeinstrumenter på egne premisser. • La barna bidra med ting til årstidsbordet • Ringleker • Lek og forming med naturmaterialer	• Bivoks • Musikk, sang og rytme • Årstidsfester • Ulike kulturer hvis representert • Bursdager • Kultur på Helgeseter	• Forberede årstidsfester • Å gjenta sanger og eventyr som barna kjenner igjen
--	---	--	---	---

NATUR, MILJØ OG TEKNIKK				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>Barna skal oppleve verden som sammenhengende og meningsfull. Barna skal oppleve verden som håndterbar.</i>	<i>At barnet opplever at vi er med i naturens prosesser, at den trenger oss og vi den.</i>	<i>At barna blir glad i naturen og det å være ute. Oppdage nye former og lovmessigheter. Oppdage grenser og muligheter.</i>	<i>At barna få involvere seg i praktisk oppgaver sammen med de voksne og oppleve mennesket – store og små - som viktige og meningsfylte ledd. Barna skal oppleve at kropp, miljø, teknikk og natur henger sammen.</i>
Dette gjør vi ved:	• Å oppleve naturen på og i egen kropp. Oppleve tyngdekraft, balanse og at ting blir borte og kommer tilbake (objektpermanens) osv.	• Opplevelse av balanse, av at ting stemmer eller ikke stemmer • Være med å grave i jorden • Være med å plukke blomster	• Å Lage og bygge ting med ulike materialer ute og inne, som vann, rør, steiner, greiner, sand og jord. • Male korn og kjerne smør,	• Å hjelpe barna mot selvstendighet i forhold til det å gå på tur. Oppleve naturlovene som virker ute og inne. • Bygge vannmølle, vannrenner og pumpesystemer.

	• Ha gode og varierte sanseopplevelser. • Oppleve dyrene på gården. • Oppleve gress, snø etc • Oppleve kald og våt sand, tørr og varm sand	• Være med å plukke bær, høste epler og sanke poteter. • Være med å kompostere • Være med å måke snø • Være med å mate dyrene på gården	• Få kjærighet og tilhørighet til naturen.	• Lage vindmøller, fallskjermer og fly. • Bygge bål og lære og passe seg for ilden. • Dyrke jorden og stelle med det som vokser. Høste. Lage mat. Kjerne smør. Treske og male korn som har vokst i egen åker. Se deigen som hever seg. Kompostere og kildesortere.
--	---	--	--	--

ETIKK, RELIGION OG FIOSOFI				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>Oppleve forskjell på mitt og ditt. Oppleve å være god mot andre. Oppleve det å undre seg over noe.</i>	<i>Barna får en opplevelse å gjøre en forskjell. Styrke tilhørighet, takknemlighet og undring</i>	<i>Barna skal få oppleve å bli hørt og sett. Barnehagen skal hjelpe barna til å høre og se andre. Barna skal få oppleve gjenkjennelse, takknemlighet og undring</i>	<i>Barna skal få oppleve forventning, gjenkjennelse, takknemlighet og undring</i>
Dette gjør vi ved:	At barna får en opplevelse av stabilitet, tilhørighet og forutsigbarhet, varme og omsorg, overraskelse, undring og humor som legger grunnlaget for en inderlig	• At barnet gjennom gjentakelser og forventninger oppdager at det selv kan gi trøst og få trøst av andre.	• At barna får undre seg over omgivelser og verden rundt dem og at vi ansatte følger opp og viser støtte til barna i sine forunderlige undringer	• Ha lange inspirerende samtaler på barnas premisser • Lytte til barna • Undre seg sammen med barna gjennom lek og samspill

takknemlighet i tillit til noe større utenfor det selv.	• At barnet får oppleve det at noe som kan være leit, kan bli bra igjen. • At barnet får tydelige grenser. • At barna får oppleve de ulike årstidene og årstidsfestene	• Barna får oppleve de ulike årstidene, årstidsfestene og fødselsdager	• Støtte barna i det å undre seg over ulike fenomener slik at det skapes rom for de store spørsmålene. • At barna får oppleve mening • At barna får oppleve de ulike årstidene, årstidsfester og fødselsdager
--	--	--	---

NÆRMILJØ OG SAMFUNN				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>At barna får en tilhørighet og trygghet som grunnlag for lek, trivsel og utvikling</i>	<i>Kjenne tilhørighet og del av det nærmiljøet og samfunnet vi skaper i barnehagen</i>	<i>Få omsorg for naturen. Følge årstidene og vokse inn i et felleskapet</i>	<i>At barnet erobre nærmiljøet som sitt eget miljø, og kjenne at det selv har en rolle i det, utgjør en forskjell, betyr noe for andre.</i>
Dette gjør vi ved:	• Å ha en godt samspill og relasjon med familien • Legge til rette for gode relasjoner i barnegruppen • Være ute i trygge omgivelser som lekeplassen	• Turer til gården der barna får møte dyr og ulike personer i ulike situasjoner • Skape en god gruppefølelse	• Kontakten ved Helgeseter, der barna får møte mennesker med ulik bakgrunn. • Kontakten med Helgetun, der barna får møte eldre mennesker med ulik bakgrunn	• La barnet bruke hele området, være med å lage mat, fester eller forestillinger for gruppen, de voksne, andre grupper eller foreldre. • Besøke de andre avdelingene, være forbilde for de mindre.

	• Skape gode relasjoner mellom barnet og den voksne • Skape gode relasjoner mellom foreldrene		• Vise omsorg for naturen • Følge årstidene og vokse inn i fellesskapet	
--	--	--	--	--

ANTALL, ROM OG FORM				
	1-2 år	2-3 år	4-5 år	4-5-6 år
Mål	<i>At barnet får erfaring med antall, rom og form gjennom lek.</i>	<i>At barnet får en begynnende opplevelse av antall rom og form som en del av en manipulerbar virkelighet, noe det kan forholde seg til og påvirke.</i>	<i>Barna får oppleve stimulering av det matematiske, både som antall, mengde, rom og form</i>	<i>Barnet oppdager og undrer seg over lovmessigheter, oppdager former, symmetri, skygger, virkninger av ulike ting</i>
Dette gjør vi ved:	• Å la barnet få oppleve antall rom og form gjennom egen kropp og bevegelse, lek og sansning	• Tall og preposisjoner og adverb som beskriver antall rom, relasjon og form benyttes i naturlig samspill som en del av språkstimuleringen. • Rom og form oppleves gjennom sansene	Matematisering av hverdagssituasjoner. Barnet vil begynne å etterligne vår beskrivelse av ting og antall.	• Å telle, sortere, konstruere, lage butikk, bygge tårn. Problemløsning, lage system, oppdage tiden. • Veve og fingerstrikke • Løpe om kapp, • Innviklede regler i lek